

Posudek habilitační práce

kandidáta Jana Činčery

EFEKTIVITA PROGRAMŮ STŘEDISEK EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

Habilitační práce má formu monografie. Ta vyšla knižně. Všímám si jak obsahové předmětné stránky a řešené problematiky, tak použité výzkumné metodologie. Protože jsem metodolog, vyjádřím se ve svém posudku především k této stránce.

Vlastní text práce má 150 stran, dále obsahuje seznam použité literatury (430 položek) a přílohy.

Autorovi jde o vytvoření empiricky zakotvené teorie přístupů středisek ekologické výchovy a jejich reprezentantů k vyhodnocování efektivity jejich výchovně-vzdělávacích aktivit.

Autor popisuje a porovnává historii problematiky ekologické a enviromentální výchovy v zahraničí a v Československu, resp. v České republice. V teoretické části práce se zabývá teoretickým vymezením pojmu program, aspekty přípravy a hodnocení programu. Přibližuje současný stav evaluačního výzkumu programů enviromentální výchovy v České republice.

Vlastní výzkumné otázky řeší pomocí metod kvalitativního výzkumu, speciálně pomocí modifikované verze zakotvené teorie. Autorovi jde o vytvoření teorie ovlivňování práce středisek ekologické výchovy různými faktory.

Autor se problematikou zabývá výzkumně delší dobu, což je patrné z jeho početných vědeckých publikací v Česku a v zahraničí. Autor se sám podílel na velmi dynamickém procesu zajišťování enviromentální a ekologické výchovy u nás. Ten se vyznačuje specifickými rysy, které ho v mnoha směrech odlišují od podobných procesů v zahraničí. Autor na mnoha místech dokládá, že se u nás zatím nevyvinul vědecký diskurs srovnatelný se stavem v rozvinutých zemích. Tento stav je ovlivněn především politickými překážkami v době před rokem 1989 a nedostatečnou podporou ze strany státu po roce 1989. Přesto nastal bouřlivý rozvoj středisek enviromentální výchovy. Střediska však musí čelit v současnosti novým výzvám v podobě menšího přílivu finančních a konfliktům vyplývajícím z velkého počtu vzájemně si konkurujících středisek, které navíc zastávají často protichůdné názory na optimální tvorbu programů a jejich evaluaci.

Řešení výzkumných otázek má přispět k analýze tohoto stavu a připravit možná řešení naznačené problematiky.

Autor analyzuje kvalitativní rozhovory vedené s představiteli 85 organizací. Do následné analýzy zahrnuje i další zdroje dat jako publikované zprávy o činnosti středisek, výsledky vnitřních evaluací, elektronické diskuse atd. Čerpá také z vlastních zkušeností evaluátora programů a z výsledků řady dílčích studií provedených dříve.

Ve výsledkové části autor prezentuje nejdříve podrobné popisy základních kontextových kategorií (stát, vysoké školy, učitelé) a kategorií „Postoje pracovníků středisek“, „Programy“ a „Evaluční strategie“. Následně integruje podle metodologie zakotvené teorie (podle Glasera, Strausse a Corbinové) navržené kategorie, aby v rámci selektivního kódování seskupil kategorie a data kolem centrální kategorie „sebevymezení“, kterou chápe jako proces definování smyslu práce střediska. Tato kategorie pomáhá vysvětlit reakce a činnost středisek a vede k vymezení chování středisek.

Autor v analýze dokládá, že klíč k vysvětlení rozdílností mezi středisky je postoj k inovacím. Jde o přijímání či nepřijímání nových postupů pro tvorbu a evaluaci programů. Tato problematika je v zahraničí velice důkladně a rozsáhle zpracována a u nás z historických a také kapacitních důvodů pouze omezeně osvojena a reflektována.

Autor prezentuje výsledky v soulase s požadavky na tento typ výzkumu. Interpretace a analýzy prezentuje textem a graficky a k jednotlivým závěrům a předběžným výsledkům uvádí příklady z provedených rozhovorů resp. úryvky dalších dokumentů zahrnutých do analýzy.

Soustřeďuje se na podrobné charakterizace třech odhalených a empiricky doložitelných typů pracovníků středisek a jejich pracovní filosofie: mystici, poutníci a strážci hradu. Autor práce evidentně patří k „poutníkům“, tedy k lidem, kteří mají aspiraci vstřebat a transformovat pokročilé inovativní postoje ze zahraničí, ale uznává a respektuje i názory mystiků a strážců hradu. Tento postoj považují za velmi důležitý, protože umožňuje autorovi ocenit a užitečně zvažovat jednotlivé mnohdy kontradiktorické názory a postoje účastníků popisovaných procesů, přičemž nemusí být jasné, čemu dát přednost.

Souhrnně lze říci, že autor pomocí adekvátně zvolené kvalitativní metodologie (modifikovaný přístup k zakotvené teorii podle Glasera) vytvořil podrobný obraz procesů spojených s přípravou a evaluací programů v rámci činnosti středisek environmentální výchovy. Podle mého názoru celá práce dokládá vysokou erudici autora, která vyvěrá z jeho velkých zkušeností v této oblasti a dokonalé obeznámenosti s teoretickými stránkami problematiky. V tomto smyslu vykazuje práce rysy jedinečnosti a výjimečnosti v současném vědeckém diskursu, a to nejenom v oblasti ekologie a environmentální výchovy.

Závěr mého hodnocení zní: posuzovaný text má vysokou odbornou úroveň a svým zpracováním splňuje požadavky kladené na habilitační práci.

Prof. RNDr. Jan Hendl, CSc.

Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Praha

23.09.2018